

ХУТКА ЧЫТАЦЬ — БОЛЬШ ВЕДАЦЬ?

Кожны з нас штодня суткаецца з вялікай колькасцю інфармацыі. Мы праглядаем навіны ў інтэрнэце, імкнемся «праглынуць» новы папулярны бестселер, каб хутчэй даведацца ў чым развязка, удумліва ўнікаем у інструкцыю, бо трэба запамніць, як і што рабіць. Напэўна, не існуе такога чалавека, які б за дзень не прачытаў ніводнага сказа. А тыя, хто чытаюць шмат і залпам, непазбежна задумваюцца, як навучыцца гэта рабіць яшчэ хутчэй.

Аб'явы курсаў хуткага чытання сустракаюцца даволі часта — значыць, попыт на іх ёсць. Як правіла, на занятках абяцаюць не толькі паскорыць тэмп чытання, але і ўсебакова развіць памяць, увагу, мысленне. Праводзяцца яны і для дзяцей, і для дарослых.

Вядома, для вучняў малодшых класаў чытанне — амаль галоўны навык. Калі дзіця дрэнна чытае, гэта адбываецца на вучобе ў цэлым. Якім чынам курсы хуткага чытання могуць паўплываць на паспяховаць? У пошуках адказу я звярнула ў адзін са сталічных адукацыйных цэнтраў, які ладзіць заняткі па адпаведным кірунку.

— Цяпер у школьнікаў існуе занадта шмат спакусы, — лічыць **інтэлект-трэнер цэнтра Кацярына САМУСЕВА**. — Тэлевізар, камп'ютар, гульні на планшэтах і ў тэлефонах адцягваюць увагу ад вучобы, не даюць дзіцяці сканцэнтравацца на ведах. Так губляецца цікавасць да кнігі, чытанія ўвогуле. Мы дапамагам адрадіць інтарэс.

Пры гэтым сярод наведвальнікаў адукацыйнага цэнтра нямала і тых, хто хоча натрэніраваць памяць, каб з лёгкасцю засвойваць школьную праграму.

— Прыходзім на курсы ўжо другі раз, — кажа бацька вучня 4-га класа Аляксея. — У мінулым годзе таксама наведалі заняткі. Былі ўражаны вынікамі. Сын пачаў лепш вучыцца. Хадзілі на курсы і летам, каб пасля доўгага перапынку Лёшу было лягчэй брацца за вучобу.

Наталля СЯЛЕЦКАЯ, настаўніца пачатковых класаў сталічнай сярэдняй школы №1:

— Тэхніка чытання ў першым класе амаль не праправаецца, бо не з'яўляецца паказчыкам ведаў. Галоўнае, каб вучань разумее, пра што чытае, мог адказаць на пытанні. Праверыць хуткасць можна хіба толькі, каб выявіць дынаміку. У сувязі з гэтым лічу, што першакласнікам наведваць курсы хуткага чытання няма сэнсу. Больш за тое, хлопчык з майго класа хадзіў на адпаведныя заняткі, але ніякага відавочнага паляпшэння не адбылося, ён па-ранейшаму чытаў слаба.

Да таго ж існуе верагоднасць, што наведванне курсаў можа яшчэ пагоршыць сітуацыю. Дрэннае чытанне для дзіцяці таксама праблема. А калі яго вымушаюць наведваць курсы хуткага чытання на канікулах (дарэчы, так было і ў майго вучня)... У дзіцяці гэта можа выклікаць стрэс. Я раю «адпусціць» сітуацыю. Падчас канікулаў дзіцяці лепш адпачыць, поўнасьцю абстрагавацца ад чытання, пераключыцца на тое, што яму даспадобы. Карысці будзе больш. Не ўзводзьце дрэннае чытанне ў абсалют. Рана ці позна дзіця дасягне пэўнага ўзроўню. Дарэчы, сваіх дзяцей на такія курсы я не адправіла б.

Што датычыцца тых, хто чытае добра, але імкнецца навучыцца рабіць гэта яшчэ лепш. Справа індывідуальная. Але трэба разумець, навошта? Настаўнікі, натуральна, не зацікаўлены яшчэ больш паглыбляць розніцу паміж вучнямі.

Іншая справа старшакласнікі, у якіх праграма значна большая. Заняткі на курсах могуць дапамагчы хутчэй спраўляцца з аб'ёмам літаратуры.

— **Ці можа школа выправіць сітуацыю?**

— Насамрэч у вялікіх класах, дзе вучняў 30 і больш, нельга навучыць усіх чытаць аднолькава добра. У першакласнікаў урок доўжыцца 35 хвілін, лічыце па хвіліне на кожнага. Ва ўсіх дзяцей розныя здольнасці. Як правіла, тыя, хто адразу добра «стартуюць», ужо не паляпшаюць вынік у канцы года, а ў каго спачатку не атрымліваецца, паступова набліжання да сярэдняга ўзроўню.

Але выправіць сітуацыю з дрэнным чытаннем магчыма, асабліва калі рабіць гэта ў тандэме з бацькамі. Галоўная задача настаўніка — матываваць, зацікавіць дзіця кнігай. У мяне, напрыклад, на стале заўсёды ляжыць кніга, і на перапынках дзеці бачаць, як я яе часам чытаю. Добра, калі дома чытаюць бацькі. Але разумее на ўласным прыкладзе, што ў чарзе бясконцых клопатаў цяжка знайсці час, каб пачытаць, і часцей за ўсё робіш гэта ўвечары, калі дзеці ўжо ляглі спаць. Але заўсёды прыкметна, калі бацькі цікавяцца літаратурай, а калі ў хаце нават кніжнай палічкі няма. Лічу, няцяжка выкраіць паўгадзіны, каб разам з дзіцем пачытаць цікавае апавяданне.

Існуе шмат метадык, якія дапамагаюць заахваціць да

Навучыць дзяцей хутка чытаць — гэта не асноўная мэта. Кацярына падкрэслівае, што галоўнае, каб дзіця чытала правільна і разумела, аб чым гаворыцца ў тэксце, магло пераказаць яго.

Зазіраю на заняткі да першакласнікаў. Пачынаюць з размінкі — робяць дыхальную і артыкуляцыйную гімнастыкі, чаргуюць іх з чытаннем услых невялічкіх тэкстаў. Потым праверка дамашняга задання, сярод якога і вымаўленне скорарэчак.

— Іншы раз дзеці прыходзяць да нас не з самым вялікім жаданнем, але займаюцца потым усе з задавальненнем, на ўроках у нас не сумна, — кажа Кацярына.

На занятках сапраўды цікава. Вучням прапануюць прачытаць апавяданне на хуткасць, запамніць змест і адказаць на пытанні; знайсці пэўныя літары ў сказах і падкрэсліць; выпісаць маленькія або вялікія літары, каб атрымалася слова; намалюваць тое, пра што гаворыцца ў тэксце і шмат іншага. Зразумела, для старшых класаў заданні больш складаныя.

Адно дзедзі спраўляюцца з практыкаваннем хутка, іншым патрабуецца больш часу. Але праз 5-6 заняткаў ужо можна заўважыць вынік у кожнага. Усяго курс складаецца з 10—15 урокаў працягласцю 1-1,5 гадзіны. Працуюць таксама групы выхаднога дня. Займаюцца па 5—10 чалавек.

Так, з дапамогай, на першы погляд, нескладаных практыкаванняў дзеці навучаюцца арыентавацца ў тэксце, хутка вылучаць галоўнае і ўлоўваць сэнс. Акрамя таго, у вучняў відавочна паляпшаецца ўвага, мысленне, вымаўленне.

Натуральна, каб захаваць вынік, трэба працягваць рэгулярна займацца дома. На гэта робіцца акцэнт. І тут ужо ўсё залежыць ад бацькоў. Дарэчы, увесь працэс навучання пабудаваны на ўзаемадзейні педагог—вучань—бацькі. У апошніх нават ёсць спецыяльныя дапаможнікі, якія змяшчаюць падрабязнае апісанне метадык навучання. Пасля кожных заняткаў праводзіцца бацькоўскі сход. Выклад-

На занятках па хуткім чытанні ў першакласнікаў.

чык расказвае, чаму навучыліся на ўроку, і тлумачыць дамашняе заданне. Дарэчы заданні даволі аб'ёмныя, і каб выканаць іх да наступных заняткаў (а яны ўжо заўтра!) спатрэбіцца не адна гадзіна.

У Цэнтр хуткага чытання звяртаюцца не толькі дашкольнікі і вучні 1—11 класаў. Як адзначыў **дырэктар адукацыйнага цэнтра Ігар ШЫМАНСКИ**, курсы хуткага («вертыкальнага») чытання карыстаюцца вялікім попытам сярод дарослых. Іх, дарэчы, 30% ад усіх навучэнцаў. Звычайна гэта студэнты, якім трэба засвойваць вялікую колькасць вучэбнага матэрыялу, або спецыялісты, чыя прафесійныя абавязкі звязаны з апрацоўкай інфармацыі.

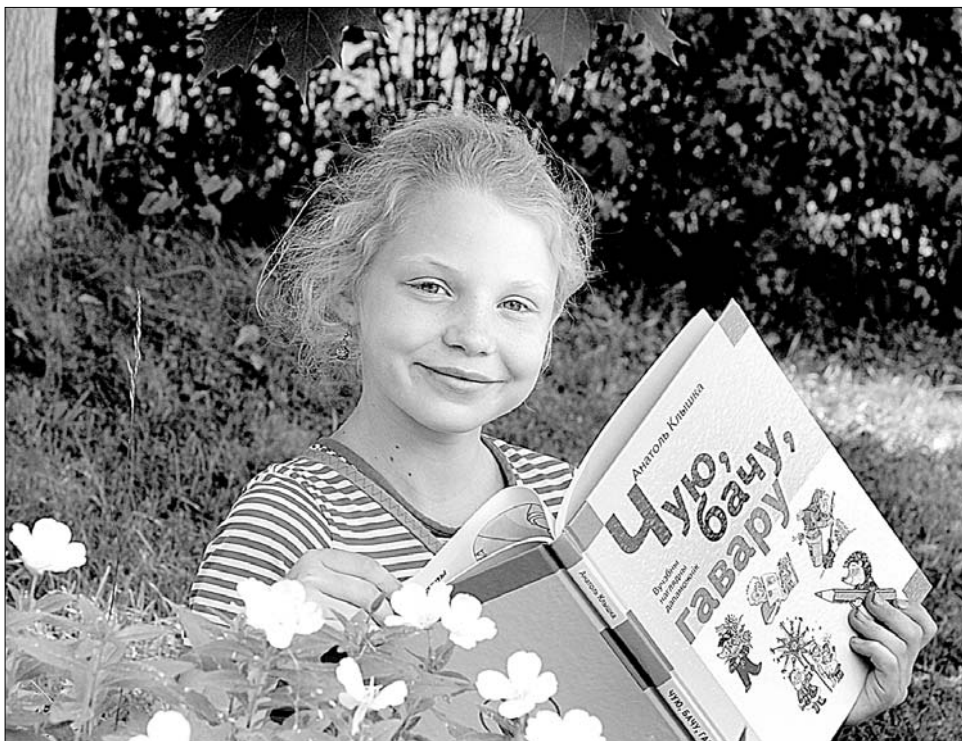
Аднак меркаванні аб карысці падобных курсаў для дарослых у тых, хто іх наведваў, разы-

хозяцца. Адно лічаць, што хуткасць чытання сапраўды павялічваецца, але без рэгулярных трэніровак навык губляецца. Праўда, чытаць «вертыкальна» можна толькі лёгкія тэксты, а ў навуковых або з вялікай колькасцю тэрмінаў, гэты метады не працуе.

Другія сцвярджаюць, што курсы хуткага чытання ўвогуле бессэнсоўныя, хутчэй толькі ствараюць ілюзію поспеху, а не рэальнага дасягнення, бо па меры павелічэння ўзроўню, заданні наўмысна палягчаюцца.

Іншыя кажуць, што вынік залежыць перш за ўсё ад уласных намаганняў і рэгулярных трэніровак, і цудаў чакаць не трэба, бо на курсах толькі знаёмяць з метадыкай. Таму навучыцца чытаць старонкамі, а не сказамамі, можна і самастойна, калі знайсці спецыяльную літаратуру і пазаймацца.

«КУРСЫ ПАТРЭБНЫ ХУТЧЭЙ БАЦЬКАМ, А НЕ ДЗЕЦЯМ»

ісці ў школу з тэмпературай 39. Хлопчык тлумачыў, што ў іх будзе цікавы ўрок, і ён не можа яго прапусціць. Вось вам паказчыкі!

Здзіўляе, што многія вучні і іх бацькі незадаволены адсутнасцю адзнак у першым і другім класах, бо становіцца незразумела, якія поспехі ў дзіцяці. На жаль, «дзевятка» ў дзённіку бацькам кажа шмат больш, чым размова з дзіцем аб тым, што новага ён пачуў у школе.

Раней у вучобе акцэнт рабіўся на якасць, глыбіню ведаў, а сёння больш на адзнакі. Лічу, няхай лепш вучань атрымлівае «сямёркі», але ведае, навошта ён вучыцца. Чым у дзённіку будуць адны «дзевяткі», а за імі — нічога, акрамя «вызубранага» ўрока. Увогуле бянтэжыць, што некаторыя бацькі заахвочваюць дзяцей матэрыяльна, плацяць за адзнакі адпаведныя сумы грошай.

— **Як ставіцеся да курсаў хуткага чытання для дарослых?**

— Для дарослых, напэўна, яны апраўданы. Новыя веды дапамогуць хутка спраўляцца з апрацоўкай вялікай колькасці інфармацыі. Я веру, што нават навуковыя тэксты можна навучыцца чытаць хутка і разумець змест. Сама цяпер вучусь ў аспірантуры і ведаю, наколькі важна ўмець хутка працаваць з інфармацыяй, улоўваць сэнс. Але відавочна ў далейшым, як любяць іншыя навыкі, калі іх не практыкаваць, здольнасць хутка чытаць можа згубіцца.

Яна ЛЫЧКОўСКАЯ.

чытання. Напрыклад, я выкарыстоўваю «Гару поспеху». Адпаведна колькасці прачытаных кніг вучань адзначае сябе на пэўным узроўні гары, тым самым паступова падмаецца на яе вяршыню.

Калі дзеці пачынаюць добра чытаць, мы праводзім спаборніцтвы. За кожнае выкананае заданне вучню прысвойваюць значок «машынку». Хто набярэ больш «машынак», той хутчэй апынецца на фінішы. Усе гэтыя «гульні» патрэбны толькі спачатку. Калі вучань адчуе смак чытання, яго захопіць цікавасць

да прыгодаў, ніякіх стымуляў ужо не трэба.

— **Чым, на ваш погляд, абумоўлена папулярнасць курсаў хуткага чытання? Ня ўжо дзецям так цяжка даецца школьная праграма?**

— Сёння існуе даволі значная праблема — гонка за паказчыкамі. Заўсёды здзіўляе фраза бацькоў: «У гэтай настаўніцы высокія паказчыкі. У яе вучняў амаль стапрацэнтнае паступленне ў ВУ». У пагоні за высокімі паказчыкамі бацькі імкнунца адправіць дзяцей на курсы ўжо з маленства, а некаторыя на-

ват наймаюць рэпетытараў. І часцей за ўсё гэта трэба менавіта бацькам, а не дзецям. Здаецца, такім чынам яны кампенсуюць пастаянную занякасць і немагчымасць удзяляць дзіцяці час. Хацела б перасцерагчы бацькоў: дадатковыя заняткі або курсы ў першым класе — занадта вялікая нагрузка.

На самай справе, галоўным паказчыкам павінна быць вялікае жаданне дзіцяці наведваць урокі, імкненне атрымаць веды. Маці майго вучня аднойчы ў разгубленасці пісала мне, што яе сын збіраецца